

perquè no lliga amb el sentit personal del *Beni*, i més aviat hauria donat *-eġer*.

¹ Una variant *Beniaser*, que posa GGRV II, 30, és sense valor: mera pronúncia ocasional de gent acastellanada.

Beniaton, V. *Benàtiga*

Benibaïre, V. *Baire Beniboquer*, V. *Benavaquil*

Benicadell, V. *Tatxell Beni-Benicarló*, V. apèndix a *Carles Beniëto*, V. *Benàtiga*

BENIFALLET

Poble a la dreta de l'Ebre, uns 20 k. amunt de ¹⁵ Tortosa.

PRON. MOD. Casac. c. 1920, recollí a Prat de Comte la pronúncia *binifalét* (amb *l*), si bé també amb *l*; i, vacillant entre *Benifalét* i *Binifalet* a Horta de St. Joan; *benifalet*, en el meu viatge per l'Ebre, ²⁰ el 1923; i de les enquestes dels pobles veïns, 1936, 1954, no recordo altra pronúncia que *benifalet*. *Genilici*: *Benifalletans*, en el poble mateix, 1920.

DOC. ANT. 1153: *Benibalet* (CoDoACA IV, 210. 11f); 1155: «super ipsam villam de *Benifalet* (Cart. ²⁵ de Poblet, núm. 205.6, p. 122), probablement el mateix doc. on Morera, *Tarr. Crist.* I, xviii, imprimí *Benifallet* (datant-ho de 1154). En un altre doc. del Cart. de Poblet, sense any, però que deu ser d'anys pròxims a aquests, perquè el publicador l'ha posat ³⁰ entre docs. de 1155, i s'hi repeteixen la major part dels NPP i NLL (tots de la Rib. d'Ebre) que en el següent, datat de 1155: «ortum in terr. Tortose, super ipsam villam de *Benikalleth*» (Cart. núm. 204.5, pàgina 122).

1171: *Benicbalet* (Cartulari Poblet, p. 120, número 200.6); c. 1188: *Benicbalet* (Morera, o. c. I, xvi); 1193: «quandam algeziram quam habemus supra *Benifaletum* q. vocatur inter ambas aquas» (MiretS., *TemplH.* 144); 1208: *Benibalet* (BABL III, 449); ⁴⁰ 1215: *Benifaletum* (MiretS., *TemplH.*, 180); 1355: *Benifallet* (L. de Privil. d'Ulldecona, 139); 1359: *Benifellet* (CoDoACA XII, 43). També es parla de Benifallet en docs. de 1178 i 1204, citats, sense donar-nos la forma del nom, pel *Bo. Hi. Ge. B. Arag.* II, 43, i *BABL* ⁴⁵ III, 443.

ETIM. És clar que és arabisme (E. T. C. I, 266.115); Asín: «arabismo indescifrado»; *AlcM* ja s'hi acosta, ben imperfectament. No sols és segur que ve d'un NP aràbic, sinó que en aquest cas podem assenyalar el ⁵⁰ moro que li degué donar nom; segurament un dels que havien pactat amb els nostres després de la presa de Tortosa, i foren respectats en llurs propietats. Car en el doc. citat de 1171 fan constar la gent de Poblet: «ortum quem habemus in territorio de *Beni-⁵⁵chalet*, affrontat --- a meridie in orto quem tenet *Alcaletus*».

Es comprèn que les propietats d'aquella horta es devien repartir entre el monestir i aquest *Alkbalet*: algun antic xeïkh moro del poble, que el rendiria als ⁶⁰

vencedors cristians. També és versemblant que ell aviat es vagi catalanitzar, probablement tornant-se cristià; car no dubto que és ell mateix el que figura en un doc. de fi del segle (imprès entre docs. de 1173 i 1195); on, a propòsit dels mateixos llocs de la Ribera (Xerta, Genestar, Asanet), es parla del «olivarri quos tenet *Bertrandus de Benicalet*» (Cart. Poblet, p. 111 (núm. 185.8): aquí, doncs, ja es fa dir *Bertran*, com a català cristià, però sens dubte és el mateix personatge ¹⁰.

No hi ha dubte que és un NP aràbic, però *Beni* no serà en el sentit de 'fills' sinó amb el caràcter d'exponent personalitzador: 'els de *Alchalet*, la gent d' ~': ús semblant al que hem vist en els articles *Benassal*, *Beneixida*, *Beniardà*, *Beniarjó* etc. El NP concret degué ser de l'arrel pan-aràbiga (hispana etc.) *bld* 'durar, ser permanent, etern', que ens consta com usual en els NPP hispano-àrabs: p. ex. *Abu Hâlid* era un personatge de Còrdova en el S. XII, que consta en la *Historia dels Jutges*, d'Al-Ĥošanî (p. 12 del text aràbic); amb terminació poc diferent: *Hâlad* i *Halad Hoġa* a Algèria (GGAlg., 218); i, acompanyat d'altres nombrosos, entre els d'Àrabia (Hess, 21) i d'Algèria (*Halda*, *Haldi* etc.); entre ells *Haldûn*, nom del famós historiador hispano-àfricà Aben-Khaldun (principis del Hoġa a Algèria (GGAlg., 218); i, acompanyat d'altres S. XIV).

En el vulgar aràbic del nostre país l'accent sovint recau en la *a* de la síl·laba final, doncs, *Al-Hâlâd*, i *Beni (a)l-Hâlâd > BeniĤalâd > Benifalet* (dissimilant una de les *l*). *Benifalet* amb *-l-* (no *ll*), car així figura en mencions medievals: notem que és així entre les que hem citat, en totes les publicades acuradament (amb una sola excepció, el doc. núm. 204). Després ³⁵ es canvià la *l* en *ll* per la influència del cat. *fallar*, *falla*, *fallir*, mot que llavors vacil·lava entre *fall-* i *fal-*. Però Casac. va oir encara *Benifalet* en dos pobles.

No creguem que es pugui tractar, com suggereix *AlcM*, de l'ar. *ĥallâĥ* 'intrigant' (ni altre nom de l'arrel *ĥlt* 'barrejar', 'confondre'), no sols per la *-l-* i no *-ll-*, sinó perquè la *â* davant consonant emfàtica (*t*) sonava sempre ben oberta, i no es podia canviar en *-et*.

D'altra banda hi ha homònims en terres mallorquines i valencianes. I en aquests el nom s'ha conservat amb *-l-* simple.

Binifalet, a Mallorca, possessió important en el te. de Llubí (uns 5 k. a l'E. del poble; pron.: *binifalet* (xLI, 3.1; Masc. 11H4). Ja figura *Binifalet* en el mapa Despuig; i amb grafia *Binifelet*, la trobem en un text de 1660 (*BSAL* VII, 412b). Ara bé també aquí veiem que la *-f-* ve d'una *ĥ* aràbiga, perquè amb *ĥ* figura la que sembla ser la mateixa, en el *Rept.*: «*Alcheria Beniballet* «en te. de Montuïri (31, Quadrado 480), per més que la localització sembla diferent (el poble de Montuïri és 15 k. dret al S. de Llubí), però el terme de Montuïri en temps de la Conquesta era molt més ample, i llavors no hi havia Llubí com a terme, ni com a poble (veg. vol. I, 187-188).

També havia existit una localitat valenciana homònima, car *Benabait* figura como una alqueria d'Alcú-